

KONSTFORM I RÖRELSE

I en alltmer globaliserad värld söker dagens körer efter säregna och unika uttryck. Samtidigt har hela körrörelsen bokstavligen börjat röra på sig. Vi skickade *Maja Sönerbo* på trendspaning på det tionde världssymposiet för körsång i Seoul. Här är hennes rapport.

TEXT MAJA SÖNNERBO

BYGGNADERNAS välvda glasfasader reser sig som majestätiska rymdskepp. Jag böjer huvudet bakåt för att ta in National Theatre of Korea. I Seoul är man liten, men aldrig ensam.

Jag hinner inte mer än kliva av bussen förrän den finske kompositören Jaakko Mäntyjärvi, en av körvärldens mest populära nutida tonsättare, kommer gående i ledig kostym och vit panamahatt.

– Det är alltid kul att få höra ny körmusik från hela världen, säger Mäntyjärvi som besöker symposiet för femte gången.

I toalettkön får jag en kram av Natalia Edvall, kör lärare i Adolf-Fredriks musikklasser, och i myllret efter kvällens konsert viskar någon i mitt öra att där är han, snett bakom dig! Jag slänger blicken över axeln och ser Hak Won Yoon, han som kallats gudfadern av koreansk körmusik.

Världssymposiet för körmusik är körvärldens ”alla-var-där-event”. Var tredje år presenteras ett veckolångt smörgåsbord av konserter och workshops för dirigenter, kompositörer och körsångsintresserade. De 26 inbjudna körerna kommer från världens alla kontinenter.

Kanske är det här så nära körgenrens pulserande hjärta man kommer. Jag står redo med stetoskopet för en övergripande hälsokontroll.

FÖR ATT ANALYSERA NÅGOT SÅ SPRETIGT och mångfasetterat som körmusik är det förstas viktigt att först fråga sig om det ens går. Körsång är egentligen snarare ett instrument än en musikgenre, menar den kanadensiska körledaren Patricia Abbott. Sedan ett decennium tillbaka sitter hon i artistiska kommittén för körfestivalen Polyfollia, som varje år bjuder några av världens mest framstående körer till franska Normandie. Men trots mångfalden går det ändå att prata om globala körtrender, tycker hon. I synnerhet idag när kommunikationsmöjligheterna krympt avstånden inom körvärlden.

– Tiden innan internet var det närmast omöjligt att få tag på noter på asiatiska eller amerikanska stycken. Att beställa noter från Frankrike var invecklat och tog tre månader. I dag finns inte bara möjligheterna utan också en stor nyfikenhet på att testa körmusik från andra delar av världen.

Philip Brunelle, dirigent för den medverkande kören VocalEssence och exekutiv chef för symposiet, håller med.

– Körvärlden blir bara mindre och mindre tack vare att det är så lätt att dela med sig av sin musik. Det gör att folk inspireras och lånar från varandras kulturer.

SAMTIDIGT SYNS EN MOTSA TT TREND. I takt med en krympande värld där alla kan synas och höras ökar behovet av att särskilja sig. Idag väljer många körer repertoar med lokal förankring, både i form av traditionell folkmusik och nutida kompositörer från det egna området. Den sydkoreanska kompositören Hyowon Woo kallar det för den etniska trenden.

– Idag finns ett allt större fokus på utvecklingen av det «egna». Grunderna från den sakrala och västerländska klassiska musiken finns kvar, men närmandet av det lokalt etniska går snabbare och har en högre ambitionsnivå än förut.

Konsertprogrammen för världssymposiet accentuerar det etniska i allra högsta grad. Trots frånvaron av tävlingsmoment blir körerna här till någon form av landslag. Därför hör jag mig för: Är musiken som framförs på symposiet verkligen vad körerna brukar sjunga i vanliga fall?

Jo, så verkar det faktiskt vara. Projektkören African Youth Choir, som levererar oemotståndligt tajta rytmer, består av ungdomar från sju afrikanska länder. De sjunger traditionella sånger från sina respektive länder – på symposiet såväl som i sin övriga verksamhet. Amerikanska VocalEssence samarbetar sedan länge med kompositörer från

Den imponerande entrén till National Theatre of Korea.

FOTO MAJJA SÖNNERBO

Seoul by night.

»Grunderna från den sakrala och västerländska klassiska musiken finns kvar, men närmandet av det lokalt etniska går snabbare och har en högre ambitionsnivå än förut.«

sin hemstat och jobbar till hösten med konsertprojektet "Made in Minnesota" som helt fokuserar på samarbeten med lokala kompositörer.

ETT SMAKPROV PÅ MODERN KÖRMUSIK MED ETNISKA INSLAG är Hyowon Woos ödesmättade verk Credo som framförs av Incheon City Chorale. Pukorna, stråkensemblen och det pregnanta körsoundet gör musiken obehaglig till den grad att mina armhår reser sig rakt upp av välbehag.

Sedan 15 år tillbaka är Woo huskompositör för Incheon City Chorale, vars dirigent och konstnärliga ledare är Hak Won Yoon. Jag får en pratstund med dem båda i konserthusfoajén i Seoul Arts Center. Vi slår oss ner med en tolk och ytterligare fyra personer ur Yoons följe av medarbetare. Yoon plirar vänligt mot mig över cafébordet medan jag frågar hur körgenren har förändrats genom åren. Han har ju dirigerat under en lång tid.

– Ja, 50 år är en mycket lång tid, instämmer han skrattande.

– Det har skett ett fokusskifte både musikaliskt och kulturellt. Förr åkte koreanska musiker till väst för att studera klassisk musik. Därför bestod repertoaren på konserterna i Korea nästan uteslutande av västerländsk musik. Idag frågar sig koreanerna is-

tället: Vilka är vi? Hur låter musiken som vi vill visa för omvärlden?

För 25 år sedan träffade Yoon den svenska världsdirenten Eric Ericson och inspirerades av hur han arbetade med Radiokören.

– Ericssons sätt att samarbeta med nutida skandinaviska och nordeuropeiska kompositörer satte inte bara svensk körsång på världskartan. Han skapade idealet för hur svensk körmusik ska låta och gjorde att soundet associerades med nyskriven körmusik.

När Yoon blev dirigent och konstnärlig ledare för Incheon City Chorale 1995 ville han skapa något helt eget, baserat på Eric Ericsons modell. Han bad staden om en huskompositör och 1999 rektyterades den lovande Woo.

– Då var koreansk körmusik en genre som inte fanns, säger Yoon.

Woo och Yoon fick börja från början. De ville skapa musik som var sann mot den koreanska folktraditionen men också implementerade instrument och vokalteknik från den västerländska klassiska traditionen. Dessutom hade de en tredje tanke.

– Vi ville skapa körmusik som vilken kör som helst runt om i världen kan framföra. Att musiken framförs är måttet på sann framgång, säger Yoon.

Hak Won Yoon lyfter även fram Kina och Indonesien som asiatiska föregångsländer. Där är körintresset mycket stort och dessutom satsas det på körsång.

– I Japan finns också ett rikt körliv, men samtidigt inte särskilt många professionella körer, säger Yoon. Det begränsar både deras repertoar och mängden konsertprojekt. Som amatör har man helt enkelt inte lika mycket tid och resurser till sin verksamhet.

Att det måste till satsningar för att genren ska växa och utvecklas är Yoon och Woo överens om. Jämfört med opera- och orkestermusik får körrörelsen oproportionerligt lite ekonomiskt stöd världen över, i synnerhet sett till mängden aktiva utövare. Sydkorea verkar dock vara undantaget som bekräftar regeln. Här finns över 60 professionella körer, berättar Yoon med viss stolthet i rösten. Plötsligt känns körlandet Sveriges inte längre så framstående med en enda professionell kör och sitt mycket blygsamma antal arvoderade ensembler.

ASIEN LIGGER INTE BARA I FRAMKANT när det gäller musikalisk utveckling. Under symposiet visar flera av de asiatiska körerna hur en körkonsert också kan göras till en stor visuell upplevelse. Jag sitter framåtlutad under hela japanska Ikeda Junior Choirs framträdande – trolldunden av den närmast grafiska regin. Uppställningarna och de enkla rörelserna skapar inte bara visuell variation, utan också en slags musikalisk stereoeffekt när den utförs i perfekt synk till musiken. Koreografin är välrepererad och smart utformad för att inte störa körsången.

Jag diskuterar de visuella trenderna med Bengt Ollén, dirigent för symposiets svenska kör Sofia Vokalensemble. Han menar att de visuella idealen för körgenren har förändrats mycket under de se-

naste decennierna.

– För 25 år sedan var uttrycket mycket mer tillknäppt. I dag är man mer öppen för andra placeringar och för rörelser på scenen. Det är en förändring som har skett och sker hela tiden.

Ollén är överlag positiv till utvecklingen.

– Det tillför en dimension till körsången som framförallt gagnar publikens konsertupplevelse. Utmaningen är att se till att koreografin inte sker på bekostnad av musikaliska kvaliteter och intonation, vilket ibland händer.

Jag minns att Patricia Abbott tidigare framhöll en annan spännande effekt av att körer allt mer utnyttjar hela konsertlokalen för sitt framträdande.

– Vi som sjunger i kör vet hur härligt det är att vara i en ensemble och omges helt av musiken. När en kör ställer sig längs väggarna i konsertrummet får publiken känna hur det är att vara mitt i ensemblen, som körsångarna själva är.

Alla symposiets körer jobbar dock inte sceniskt. University of Maryland Chamber Singers är en av flera ensembler som fortfarande står i traditionell hästskoformation med pärmarna i ett krampaktigt grepp. Körgenren verkar ännu vara i färd med att släppa bassängkanten – trevande för att hitta rätt i det sceniska.

I DEN MINDRE, GROTTLIKA ROTUNDAN lyssnar jag på gästföreläsaren Karmina Silec, körledare för musikteaterensemblen Carmina Slovenica. Trots att hennes ensemble inte sysslar med traditionell körsång kan de ändå ses som ett lyckat exempel på hur körmusik på hög nivå kan kombineras med effektfull, enkel koreografi.

Silec menar även hon att den traditionella körgenren har börjat röra på sig. Men att plötsligt börja jobba med visuella dimensioner är inte helt enkelt.

– Körsångare har ofta en kroppsmedvetenhet

»Utmaningen är att se till att koreografin inte sker på bekostnad av musikaliska kvaliteter och intonation, vilket ibland händer.«

Musica Quantica Voces de Cámara från Argentina - en av totalt 26 inbjudna körer till WSCM10.

»Körsångare har ofta en kroppsmedvetenhet från halsen och uppåt.«

från halsen och uppåt, säger Silec skämtsamt.

– En fälla som många körer går i är att de bara ”dekorerar” framträdandet med rörelser. De lägger till visuella element som är fina men som inte har någon medveten tanke.

– Det ska finnas ett syfte med varje rörelse som görs på scenen, fortsätter Silec. Ofta frågar jag: ”Varför gör ni det här?” Musiken är tillräckligt stark även utan rörelser. Har rörelserna ett syfte kan de däremot tillföra många spännande dimensioner till framträdandet.

Ett utmärkt exempel på att musiken i sig är fullt tillräcklig är Kammerchor Stuttgart, vars delikata musikaliska samspel får mig att sitta minst lika framåtlutad som under Ikeda Junior Choirs konsert. Varken den stillastående köruppställningen eller damernas draperilika kördräkter stör mig när tonerna från Mendelssohn, Schönberg och Reinberger dansar mellan sångarna som de mest välavvägda koreografierna.

PÅ SYMPOSIETS SISTA DAG springer jag återigen på Jaakko Mäntyjärvi. Han är lite besviken på årets symposium. Han vill att körmusik ska utmana och väcka reaktioner men har istället hört det mest förväntade, säger han.

– Det har varit välklingande musik med fina melodier. Det är inget fel med det, men det blir lätt en overload av sötma.

Mäntyjärvi nämner Eric Whitacre och Morten Lauridsen som typexempel för det han pratar om. Två kompositörer som han tycker skriver un-

derbar musik.

– Men inte vill jag lyssna på en hel konsert med bara Whitacre. Det blir too much sugar and cream!

Jag frågar om överflödet av sötma är ett problem för genren, men Mäntyjärvi menar att det inte är så enkelt.

– Körmusik har så många funktioner. Utöver den konstnärliga funktionen finns också en social funktion. Både för de som sjunger i kören och för samhället i stort.

Körsång som samhällsfunktion var även något som Patricia Abbott nämnde. Att sjunga tillsammans är en viktig del av vår kultur – oavsett om det sker i en kör på hög nivå eller med vänner runt en lägereld, underströk hon.

– Kanske är det anledningen till att körsång ibland inte betraktas som konst utan som en hobby, även när den utförs på hög nivå.

Abbott menar att körvärlden måste bli bättre på att kommunicera sitt faktiska behov av resurser.

– När en katastrof inträffar och vid livets stora firanden efterfrågar människor körmusik. Det är upp till oss att kommunicera att kompetent körsång inte uppstår av magi.

DE SOM UPPLEVT DET TIONDE världskörssymposiet känner troligen inga tvivel om att körsång kan vara stor konst. Jag lämnar symposiet med ett hälsoprotokoll som vittnar om en överlag välmående genre, trots skral ekonomi. Från rymdskeppens inre minns jag några av mitt livs största konsertupplevelser.

WSCM10 – det 10:e världssymposiet för körmusik

Världskörssymposierna hålls var tredje år och anordnas av det internationella körförbundet IFCM (International Federation for Choral Music). Avsikten är att lyfta fram internationellt framstående dirigenter, tonsättare, föreläsare och körer. Såväl barnkörer, mans- och damkörer, mindre ensembler och professionella körer finns representerade. Av körerna på årets världskörssymposium var sex professionella och 19 ideella.

Symposiet i Seoul besöktes av runt 1 000 personer, många av dem körledare och kompositörer.

Det elfte Världskörssymposiet går av stapeln 2017 i Barcelona.